

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
ТОРУБАРИ Олексія Миколайовича
на дисертаційне дослідження Маркусь Ірини Сергіївни
«Формування професійної компетентності майбутніх учителів
технологій мультимедійними засобами», представлене на здобуття
наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю
13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами відповідних галузей науки.

Глобальні умови біфуркації суспільного розвитку та сфери освіти, науки та інноватики, зокрема, актуалізують кваліфікаційні вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів технологій. Забезпечення відповідності професійної компетентності майбутніх учителів технологій мультимедійними засобами є завданням вищої школи тактичного рівня, адже в кризовій ситуації воєнного стану, пандемії, тероризму, міграції та маргіналізації потребують якісно складових змісту та методики навчання з відповідним мультимедійним сервісом організації освітнього процесу в стаціонарних локаціях та дислокаціях.

Учитель технологій упродовж професійної діяльності прагне самовдосконалюватися, розвиватися, професійно зростати, щоб бути конкурентоздатним на сучасному ринку праці, особливо в гіперінформатизованому суспільстві. Нині на учителя технологій покладаються завдання життєзбереження та життєпідтримки усіх учасників освітнього процесу шляхом формування і розвитку їх працеспроможних і комунікативних складових професійної компетентності, коли елементарні навички безпеки життєдіяльності забезпечуються в невизначених умовах ризиків і небезпек. Модернізація освітнього процесу та інформаційне освітнє середовище спонукає вчителів технологій до добору творчих підходів, які забезпечують їх професійне зростання та формування спільних інтересів мультимедійної підтримки професійної підготовки майбутніх фахівців у нерозривній єдності зі самоосвітою та самоменеджментом.

Таким чином, вважаємо дисертаційне дослідження на дисертаційне дослідження Маркусь Ірини Сергіївни «Формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій мультимедійними засобами»,

своєчасним і актуальним.

Заслуговує на увагу те, що запропоноване на розгляд дослідження є складовою двох науково-дослідних робіт НПУ імені М. П. Драгоманова за темами: «Теорія і технологія навчання у системі професійної освіти» (ДР № 0115U000552, 2015–2017 рр.), «Багаторівнева система підготовки педагогів профільного і професійного навчання в умовах освітньо-науково-виробничого кластеру» (ДР № 012UU000047, 2022–2024 рр.). Це є додатковим підтвердженням його актуальності.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Відповідно до мети дисертаційного дослідження авторкою розв'язано актуальну наукову проблему, що полягає в теоретичному і методичному обґрунтуванні процесу формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій мультимедійними засобами та експериментальній перевірці його організаційно-функціональної моделі.

Ознайомлення с дисертацією, авторефератом та публікаціями І.С. Маркусь дає підстави стверджувати, що сформульовані нею наукові положення, висновки та пропозиції є в достатній мірі обґрунтованими, базуються на комплексному застосуванні загальнонаукових і спеціальних методах дослідження для розкриття цілісності об'єкта й предмета дослідження, що надало авторці змогу описати процес формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій мультимедійними засобами.

Одержанню достовірних і обґрунтованих результатів сприяло застосування І.С. Маркусь комплексу теоретичних і емпіричних методів наукового дослідження. Так, серед них найбільш продуктивними стали теоретичний та емпіричний аналіз, синтез, порівняння, узагальнення; контент-аналіз; структурно-організаційний та структурно-функціональний аналіз специфіки та семантики навігаційної структури мультимедіа-організації освітнього процесу професійної підготовки майбутніх учителів технологій; класифікація та систематизація ідентифікації; евристичні (анкетування, спостереження, бесіди, опитування, тестування), педагогічний експеримент, методи математичної статистики.

Вибір І.С. Маркусь теоретичних, емпіричних та статистичних методів дослідження обумовлено визначеною авторкою його мети й завдань.

Новизна і вірогідність загальних висновків дисертації підтверджуються результатами теоретичного та експериментального етапів дослідження, здійснених дисертанткою, і загалом не викликають сумніву. Дисертацію І.С. Маркусь написано на належному науковому рівні. Здобувачка володіє теорією проблеми і методами її дослідження. Позитивне враження справляє оформлення роботи, вміщені в ній схеми та табличні матеріали.

3. Оцінка змісту дисертації та її завершеність.

Дисертаційна робота І.С. Маркусь чітко структурована: складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. У вступі розглядається науковий апарат дослідження, розкрита актуальність обраною проблеми. Об'єктом дисертаційної роботи авторка виділяє професійна підготовка майбутніх учителів технологій у закладах вищої освіти.

Логіка і послідовність викладу тексту дисертації відповідає вирішенню поставлених завдань дослідження.

У першому розділі «Теоретичні та методичні засади процесу формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій мультимедійними засобами» здійснено контент-аналіз тлумачення професійної компетентності в психолого-педагогічній літературі та з'ясовано сутність основних дефініцій дослідження, уточнено понятійно-категоріальний апарат та вивчено особливості сучасної професійної діяльності учителів технологій.

Доцільним є дослідження практичного вітчизняного та міжнародного досвіду професійної підготовки учителів технологій, аксіологічна цінність якого полягає у: соціальному замовленні як на підготовку учителів технологій, так і на технологічно-обізнаних і здатних учнів до життєпідтримки та життєспроможності у невизначених умовах; тісній взаємодії стейкхолдерів, усіх учасників освітнього процесу та представників зацікавлених сторін з числа громадського самоврядування для забезпечення соціальної адаптації, становлення та профілізації в умовах наближених до майбутніх професійних середовищ; спеціалізації потреб майбутніх учителів технологій за семантикою технологічної сфери.

Слід позитивно відмітити, що у розділі на хорошому науковому рівні автором висвітлено широке коло джерел з філософії, психології, педагогіки

та нормативно-правової бази, що значно збагатило дослідження. Матеріал викладається автором послідовно і логічно.

У другому розділі «Обґрунтування та проектування організаційно-функціональної моделі формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій мультимедійними засобами» І.С. Маркусь розроблено і представлено зміст та структуру складових професійної компетентності майбутніх учителів технологій мультимедійними засобами, яка зінтегувала у пентаграмі складових фахово-орієнтованих компетентностей: психолого-педагогічній, інтелектуально психоемоційній, комунікативній, проєкційній готовності; інформаційній, науково-предметній методичній.

Нам імпонує, розроблена автором модель, яка включає теоретико-методичного забезпечення формування професійної компетентності майбутніх вчителів технологій мультимедійними засобами організації освітнього процесу, структурні блоки організації – змістовий, процесуальний, методично-організаційний та дослідницький. Змістовий з нормативним компонентом та варіативним авторським спецкурсом «Мультимедійні технології організації освітнього процесу».

У третьому розділі «Експериментальна перевірка організаційно-функціональної моделі формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій мультимедійними засобами» авторкою представлено педагогічне експериментальне дослідження, яка включало наступні етапи – пошуковий, експериментальний (мотиваційний, констатувальний і формувальний) та підсумковий (дослідно-діагностичний з незалежним оцінюванням громадського самоврядування). Експериментальною площадкою дослідження було обрано ЗВО – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини та Університет Григорія Сковороди в Переяславі.

Ми поділяємо точку зору І.С. Маркусь щодо логіки й змісту здійснення педагогічного експерименту; підходів до збору даних, їх аналізу і синтезу; зіставлення даних та результатів; підготовки та представлення інформаційного матеріалу експерименту; побудови узагальнень, формулювання умовиводів.

Загальні висновки дисертації узагальнюють здобутки автора, відповідають поставленим завданням та логічно завершують теоретичне,

методичне та практичне дослідження, що характеризується як науковою так і практичною значущістю.

На основі викладеного доцільно зробити висновок, що дисертаційна робота І.С. Маркусь за своїм змістом та формою є завершеним науковим дослідженням.

4. Наукова новизна і достовірність наукових положень дисертаційного дослідження.

– За результатами дослідження дисертанткою уперше було теоретично і методично обґрунтовано процес формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій мультимедійними засобами; теоретично обґрунтовано, спроектовано та експериментально перевірено організаційно-функціональну модель формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій мультимедійними засобами зі структурними блоками організації – змістовий, процесуальний, методично-організаційний та дослідницький та здійснено її незалежне експертне оцінювання; виокремлено та теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій мультимедійними засобами (спрямованість в організації та реалізації професійної підготовки на позитивно-ціннісне ставлення майбутніх учителів технологій до розвитку професіоналізму; застосування інформаційних технологій навчання, що моделюють зміст діяльності вчителя: допомагають наблизити освітній процес до реальної професійної діяльності, роліві та імітаційні ігри тощо (технологія інтерактивного навчання, мультимедійні технології); активізація самостійної роботи здобувачів освіти, спрямованої на розв'язування професійних задач в умовах інтерактивного спілкування (технологія проєктного навчання, мультимедійні технології); визначено та обґрунтовано зміст та структуру поняття «сформованості професійної компетентності майбутнього вчителя технологій мультимедійними засобами», сформульовано в авторському трактуванні дефініції «професійна компетентність учителя», «сформованість професійної компетентності майбутнього вчителя технологій мультимедійними засобами» та удосконалено поняття «професійна компетентність учителя технологій»; розроблено спецкурс «Мультимедійні технології організації

освітнього процесу» та здійснено добір портативної валізи учасника освітнього процесу стаціонарної локації та дислокації;

Достовірність результатів дослідження І.С. Маркусь визначаються обґрунтованістю вихідних теоретико-методологічних позицій, що передбачають звернення до суміжних галузей знань (філософії, психології, культурології, педагогіки, тощо); використанням комплексу методів дослідження, адекватних його предмету та завданням; тривалим характером експериментальної роботи та її результатами; поєднанням дослідної та експериментальної роботи. Емпіричні дані систематизовано в таблицях та діаграмах, вони достатньо змістовно та повно відображають зміст та результативність виконаною роботи.

5. Значення для науки і практики отриманих автором результатів.

Значення одержаних результатів для педагогічної науки визначається, передусім тим, що наукові здобутки І.С. Маркусь полягають у тому, що вони сприяли удосконаленню змісту, форм та методів організації формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій мультимедійними засобами, розробленню та впровадженню «Навігаційної структури мультимедіа-організації освітнього процесу професійної підготовки майбутніх учителів технологій» та авторського спецкурсу «Мультимедійні технології організації освітнього процесу».

Основні положення та результати дослідження впроваджено та підтверджено довідками в освітній процес роботи Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (довідка від 13 січня 2022 року № 170), Уманського державного університету імені Павла Тичини (довідка від 20 січня 2022 року № 46/01), Університет Григорія Сковороди в Переяславі (довідка від 24 січня 2022 року № 136).

6. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях.

Заслуговує схвалення повнота висвітлення основних результатів дослідження у 21 публікаціях, з них колективна монографія; 10 статей у наукових фахових виданнях України у галузі педагогіки; стаття у зарубіжному науковому періодичному виданні, віднесеному до міжнародних наукометричних баз даних; 2 публікації у збірниках матеріалів конференцій

та 7 наукових праць, які додатково відображають наукові результати дисертації.

7. Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації.

Структурна побудова і зміст автореферату ідентичні основним положенням дисертації. Наукові положення, висновки й рекомендації, наведені в авторефераті, належним чином розкриті й обгрунтовані в рукописі дисертації.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення здобутих дисертанткою результатів, слід назвати деякі дискусійні положення, а також висловити окремі побажання:

1. На наш погляд перший розділ «Теоретичні та методичні засади процесу формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій мультимедійними засобами» перенасичений, тому вважаємо розроблену навігаційну структуру медіа-організації освітнього процесу ЗВО потрібно перенести до другого розділу.

2. У другому розділі, параграфу 2.1 вважаємо, що потрібно більш ширше розкрити зміст дисциплін, які формують професійну компетентність майбутніх учителів технологій мультимедійними засобами.

3. В обгрунтованій дисертанткою «Організаційно-функціональній моделі формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій мультимедійними засобами» (рис.2, с. 11 автореферату) до дослідницького блоку включено незалежне експертне оцінювання громадського голосування, бажано було б в роботі більш ширше обгрунтувати, як саме воно відбувалось.

4. На нашу думку, розроблений авторкою спецкурс «Мультимедійні технології організації освітнього процесу», який є огранкою дисертаційного дослідження, варто б було видати окремими методичними рекомендаціями.

Однак, висловлені побажання не знижують загального позитивного враження від рецензованого дисертаційного дослідження.

9. Висновок.

Аналіз дисертації, автореферату та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дослідження Ірини Сергіївни Маркусь «Формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій мультимедійними засобами» є завершеним, самостійним науковим дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне і практичне значення. У роботі отримано нові науково обґрунтовані результати, які дали змогу автору здійснити комплексне розв'язання наукового завдання. Враховуючи актуальність, новизну, значущість результатів дослідження для педагогічної науки й практики, дисертація І.С. Маркусь заслуговує на позитивну оцінку, відповідає вимогам п. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (зі змінами та доповненнями) щодо кандидатських дисертацій, Наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» № 40 від 12 січня 2017 р. (зареєстр. в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2017 р. за № 155/30023) та іншим інструктивним вимогам МОН України щодо кандидатських дисертацій, паспорту спеціальності, а її автор – Ірина Сергіївна Маркусь – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, професор,
директор Навчально-наукового інституту
професійної освіти і технологій
Національного університету

«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Підпис професора О.М. Торубари завіряю

начальник відділу кадрів
Національного університету

«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

 О.М. Торубара

 Н.В. Захаренко